

3. Výdaje domácností na zdravotní péči

Systém zdravotní péče v České republice je založen především na veřejném zdravotním pojištění, které poskytuje všeobecné pokrytí a široký rozsah hrazených služeb. Náklady na zdravotní péči každoročně stoupají a výnosy z veřejného zdravotního pojištění nestačí tento nárůst pokrýt, proto v Česku poslední roky rostly přímé platby občanů za lékařskou péči. Přišel ovšem rok 2020 a s ním také pandemie onemocnění covid-19, kdy většina zdravotní péče, za kterou si běžně domácnosti připlácejí, byla odkládána. Poprvé tak došlo k celkovému poklesu výdajů domácností na zdravotní péči. Dlužno dodat, že i před „covidovým“ rokem byly výdaje domácností na zdravotní péči jen doplňkovým zdrojem financování zdravotnictví a jejich podíl na celkových výdajích za zdravotnictví se pohyboval kolem 14 %.

Následující kapitola přináší přehled **základních údajů o výdajích domácností na zdravotní péči**. Více pozornosti je věnováno výdajům **na léky**, které v oblasti zdraví patří k nejnákladnějším položkám českých domácností. Zaměříme se rovněž na informace o výdajích domácností **na jednotlivé druhy zdravotní péče, především na péči stomatologickou**, za níž si občané připlácí hned po lécích nejvíce.

3.1. Celkové výdaje domácností na zdravotní péči – základní ukazatele

V roce 2020 dosáhly v Česku **celkové přímé výdaje domácností na zdravotní péči 60,6 mld. Kč**. Meziročně poklesly tyto výdaje o 1,4 mld. (tj 2,3 %). Pokles výdajů domácností na zdravotní péči zaznamenáváme za poslední 4 roky poprvé. Na tomto poklesu se nejvýrazněji podílely výdaje domácností na rehabilitační a dlouhodobou péči, což je pravděpodobně důsledek již zmíněné pandemie onemocnění covid-19, kdy některé druhy zdravotní péče byly omezeny, tudíž si pacienti nemohli připlatit ani za nadstandardní péči.

Naopak stejně jako v předchozích letech se meziročně zvýšily výdaje za léky a zdravotnický materiál a to o 2 mld. Kč, resp. 6 %. Podrobněji jsou výdaje domácností za léky rozebrány níže a dále i v samostatné kapitole č. 5 „*Výdaje za léky*“.

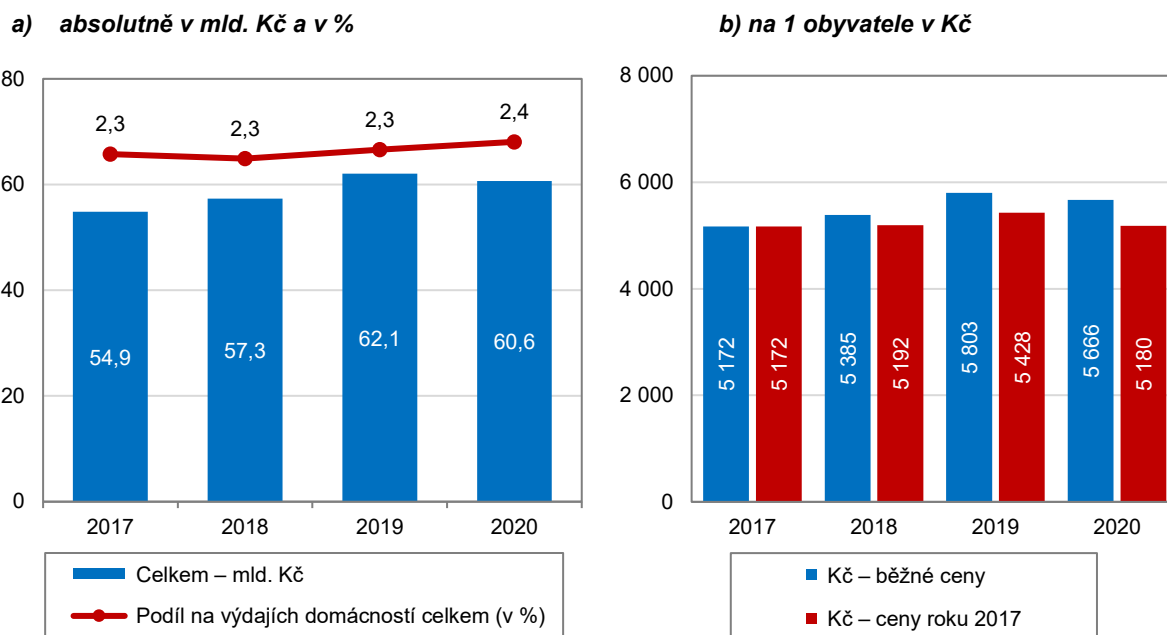
Za poslední 4 roky zaplatily domácnosti za zdravotní péči ze svých kapes 235 miliard

V sledovaném období let 2017 až 2019 výdaje na zdravotní péči placené z kapes pacientů každoročně rostly. Meziročně se pak snížily mezi lety 2019 a 2020. V absolutním vyjádření domácnosti v roce 2020 na zdravotní péči vynaložily o 5,8 miliard více než v roce 2017. Za poslední 4 roky pak zaplatily české domácnosti z vlastních prostředků za zdravotní péči nad rámec veřejného zdravotního pojištění celkem 235 mld. Kč.

Přímé výdaje domácností na zdravotní péči **na jednoho obyvatele** rostly stejně jako celkové výdaje domácností na zdravotní péči do roku 2019, v roce 2020 došlo k poklesu na částku 5 666 Kč, což je o pět set korun více než před čtyřmi roky, když bychom ale výdaje vyjádřili v cenách roku 2017, byly by v letech 2017 a 2020 víceméně vyrovnané.

Graf č. 3.1. Zdravotní péče v Česku financovaná domácnostmi – základní ukazatele, 2017–2020

Zdroj: ČSÚ 2022, Zdravotnické účty ČR 2017–2020

3.2. Výdaje domácností podle druhu zdravotní péče

Tabulka č. 3.1. Přímé platby domácností za zdravotní péči v Česku, 2017–2020 (mld. Kč; %)

Druh péče	2017	2018	2019	2020	Změna mezi r. 2019 a 2020		Na 1 obyv. v r. 2020 (v Kč)	Struktura v r. 2020 (v %)
					mld. Kč	v %		
Léčebná péče	18,4	19,6	21,2	19,6	-1,6	-7,7	1 832	32,3
Ambulantní	17,3	18,4	19,7	18,6	-1,1	-5,7	1 739	30,7
Stomatologická ¹⁾	10,3	10,3	10,8	11,2	0,4	3,5	1 044	18,4
Specializovaná ²⁾	3,8	4,2	4,5	3,6	-0,9	-19,6	340	6,0
Všeobecná a ostatní ³⁾	3,2	3,9	4,4	3,8	-0,6	-13,8	355	6,3
Lůžková ⁴⁾	1,1	1,3	1,5	1,0	-0,5	-33,5	93	1,6
Rehabilitační péče	4,8	5,7	6,8	5,0	-1,8	-26,3	468	8,3
Lůžková (včetně lázeňské)	3,7	4,2	4,9	3,3	-1,6	-33,5	305	5,4
Ambulantní ⁵⁾	1,1	1,5	1,9	1,7	-0,1	-7,6	163	2,9
Léky a zdravotnické prostředky	31,5	31,8	33,9	35,9	2,1	6,1	3 356	59,2
Léky a zdravotnický materiál	26,0	26,1	27,7	29,2	1,5	5,3	2 728	48,1
Léky na předpis	11,2	11,1	11,8	12,3	0,5	4,6	1 152	20,3
Volně prodejné léky a léčiva	14,2	14,4	15,2	16,0	0,8	4,9	1 494	26,4
Ostatní zdravotnický materiál ⁶⁾	0,6	0,6	0,7	0,9	0,2	26,5	81	1,4
Terapeutické pomůcky	5,5	5,7	6,1	6,7	0,6	9,4	628	11,1
Brýle a kontaktní čočky	3,6	3,7	4,0	4,4	0,4	9,4	409	7,2
Ostatní terapeutické pomůcky ⁷⁾	1,9	2,0	2,1	2,3	0,2	9,4	218	3,9
Celkem	54,9	57,3	62,1	60,6	-1,4	-2,3	5 666	100,0

(1) Doplatky za nadstandardní výkony stomatologické péče (plomby, zubní implantáty apod.).

(2) Dermatologické zákroky nehrzené ze zdravotního pojištění, služby nutričních terapeutů, apod.

(3) Výdaje na očkování nehrzená ze zdravotního pojištění, vyšetření a potvrzení o zdravotním stavu.

(4) Příplatky za nadstandardní pokoj, stravu, apod.

(5) Služby fyzioterapeutů nehrzené ze zdravotního pojištění.

(6) Náplasti, obvazy, apod.

(7) Brýle, naslouchadla, ortopedické pomůcky.

Zdroj: ČSÚ 2022, Zdravotnické účty ČR 2017–2020

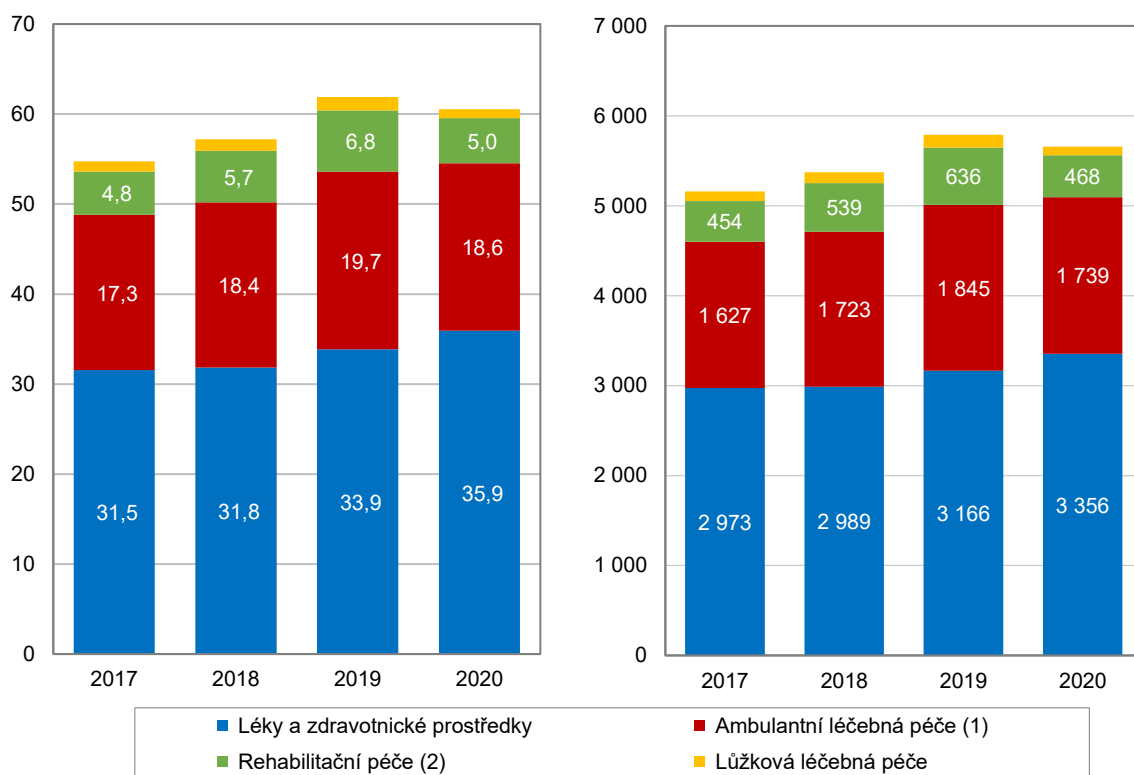
V tabulce 3.1. zahrnují uvedené výdaje přímé náklady domácností na zdravotní péči. Lidé platí z vlastní kapsy především léky, ať už se jedná o doplatky za medikamenty na předpis nebo volně prodejné léky a ostatní lékárenské zboží jako náplasti, dezinfekce a podobně. Dále sem spadají náklady na brýle, naslouchátka, ortopedické vložky a jiné terapeutické pomůcky. Z rozpočtu domácností jsou hrazeny i příplatky u stomatologů a gynekologů, regulační poplatky za pohotovostní služby a poplatky za různá potvrzení nebo vstupní vyšetření do zaměstnání u praktického lékaře, platby za nadstandardní výkony, materiál a služby. Také za lázeňskou péči si lidé doplácí ze svého či ji čerpají jako samoplátci. V neposlední řadě do této skupiny plateb hrazených z rozpočtů domácností patří služby dentálních hygienistek, nutričních terapeutů, fyzioterapeutů a další služby nehrazené z veřejného zdravotního pojištění. Ve výdajích domácností naopak **nejsou zahrnuty platby, které jsou zpětně propláceny** (např. refundace od zdravotních pojišťoven při úhradě naléhavé zdravotní péče v zahraničí nebo zpětné vrácení doplatek za léky při překročení ochranného limitu).

Přehlednější strukturu výdajů domácností podle druhů zdravotní péče v roce 2020 dokládá následující graf.

Graf č. 3.2. Výdaje domácností v Česku na zdravotní péči podle jejího druhu, 2017–2020

a) *absolutně v mld. Kč*

b) *na 1 obyvatele v Kč*

(1) Výdaje za očkování nehrazené ze zdravotního pojištění, potvrzení o zdravotním stavu, apod.

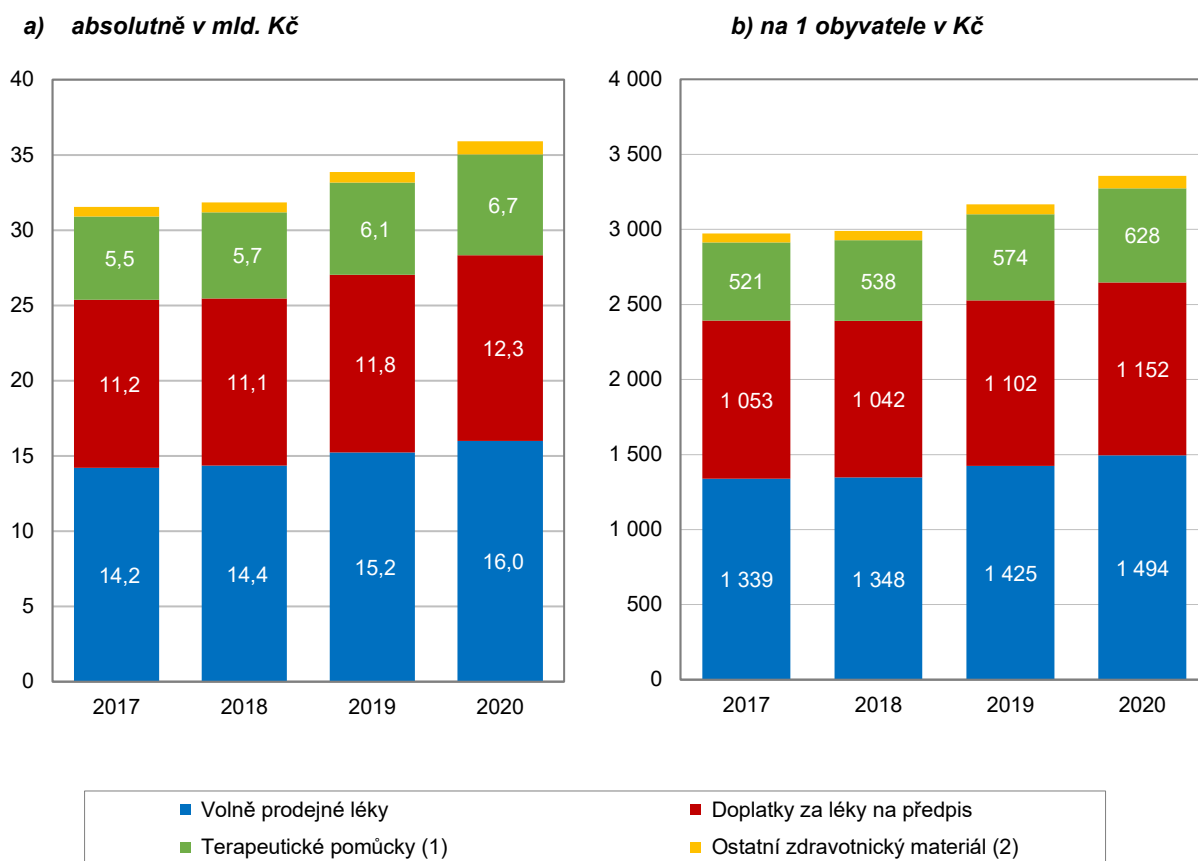
(2) Zahrnuje lázeňskou péči nehrazenou ze zdravotního pojištění, apod.

Zdroj: ČSÚ 2022, Zdravotnické účty ČR 2017–2020

Léky tvoří dlouhodobě největší část výdajů domácností na zdravotní péči

Největší část finančních prostředků na zdravotní péči vydávají domácnosti každoročně **na léky a terapeutické pomůcky** (35,9 mld. Kč roce 2020, což odpovídalo zhruba 59 % výdajů domácností na zdraví/zdravotní péči). Čtyři pětiny z této kategorie tvoří náklady na léky na předpis a volně prodejné léky. Zbývající podíl výdajů směřuje na terapeutické pomůcky a vybavení (brýle, naslouchadla, ortopedické pomůcky, berle, invalidní vozíky, pomůcky pro diabetiky apod.). Částka ve výši 29,2 mld. Kč, kterou zaplatily domácnosti v roce 2020 za léky a zdravotnický materiál, tvořila **5,5 % z celkových výdajů na zdravotní péči**.

Graf č. 3.3. Výdaje domácností v Česku na léky a ostatní zdravotnické prostředky, 2017–2020

(1) Výdaje za brýle, naslouchadla, ortopedické pomůcky, apod.

(2) Zahnuje náplastí, obvazy, apod.

Zdroj: ČSÚ 2022, Zdravotnické účty ČR 2017–2020

Výdaje domácností **za volně prodejné léky** každoročně rostou. V meziročním srovnání došlo mezi roky 2019 a 2020 k nárůstu výdajů za volně prodejné léky (o 750 mil. Kč, což odpovídá 5 %). Uvedená částka za nákup léků bez předpisu tvoří více než čtvrtinu celkových výdajů českých domácností na zdravotní péči.

Obdobný vývoj výdajů domácností byl zaznamenán i u **léků na předpis**. V roce 2020 na ně doplácely české domácnosti o více než půl miliardy více než v roce 2019 a jejich finanční hodnota se pohybovala na úrovni 12,3 mld. Kč, což je nejvíce ve sledovaném období.

Průměrný Čech utratil v roce 2020 za zdravotní péči 5 666 Kč, z toho za léky na předpis 1 152 Kč, 1 494 Kč za volně prodejné medikamenty a 628 Kč za zdravotnické pomůcky.

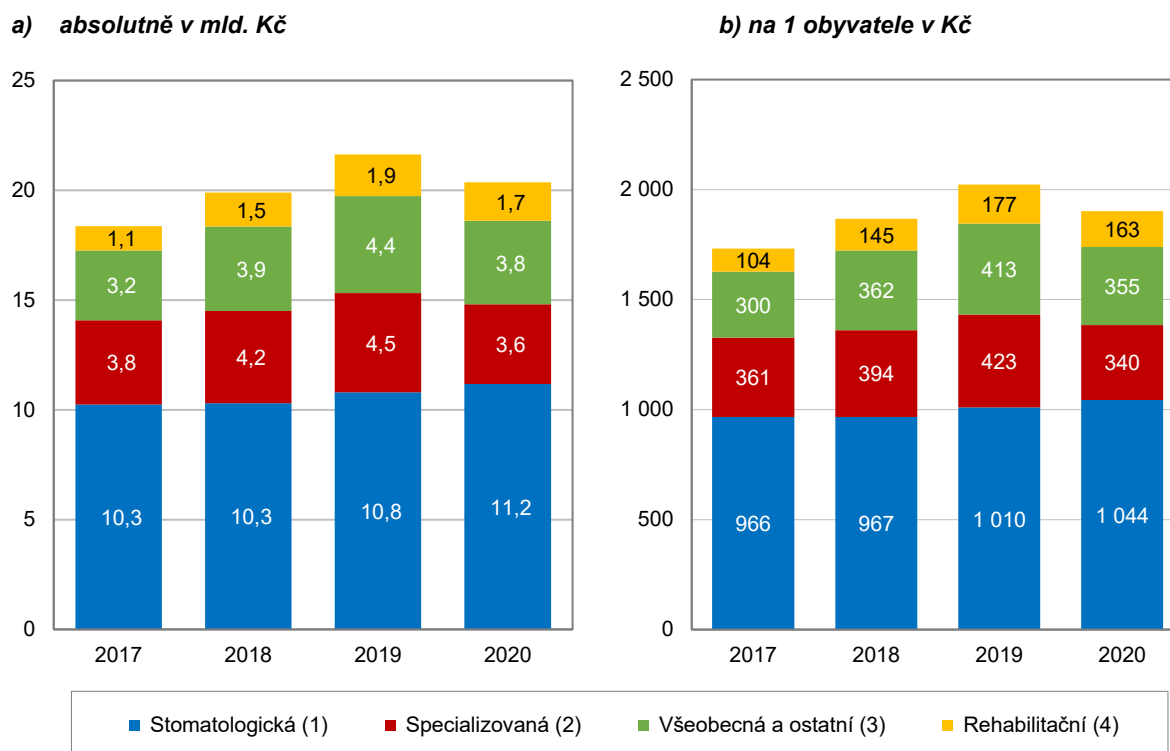
Zdravotní pojišťovny vrací pojištěnci nebo jeho zákonnému zástupci přeplatky doplatek za léky do 60 kalendářních dnů po uplynutí čtvrtletí, ve kterém byl limit překročen. Od 1. ledna 2018 jsou tyto roční ochranné limity stanoveny na 1 000,- Kč u dětí mladších 18 let a u pojištěnců ve věku nad 65 let, na 500,- Kč u pojištěnců nad 70 let a u ostatních pojištěnců na 5 000,- Kč.

Téměř pětinu z celkových výdajů na zdravotní péči zaplatí domácnosti za stomatologická ošetření

Výdaje domácností na **stomatologickou ambulantní péči** v roce 2020 dosáhly částky více než 11 mld. Kč. Meziroční nárůst nákladů, které domácnosti vynaložily na stomatologickou péči, činil 3,5 %. Celkově lidé vydali v období 2017–2020 na stomatologická ošetření nad rámec veřejného zdravotního pojištění více než 42,5 mld. Kč. U stomatologů, kteří spolupracují se zdravotními pojišťovnami, si často pacienti připlácí za pojišťovnou nehranené lékařské úkony a materiály nebo například za rovnátka. Pokud zubař nemá

uzavřenou smlouvu se zdravotními pojišťovnami, jsou veškerá ošetření hrazena pacientem dle ceníku příslušného pracoviště. V roce 2020 doplatil v průměru **každý obyvateľ** České republiky z vlastní kapsy za stomatologický zákrok **1 044 Kč**, tedy o 78 Kč více než před čtyřmi lety v roce 2017.

Graf č. 3.4. Výdaje domácností v Česku na léčebnou a rehabilitační ambulantní péči, 2017–2020

(1) Doplatky za nadstandardní výkony stomatologické péče (plomby, zubní implantáty, apod.).

(2) Dermatologické zákroky nehrazené ze zdravotního pojištění, služby nutričních terapeutů, apod.

(3) Výdaje na očkování nehrazené ze zdravotního pojištění, vyšetření a potvrzení o zdravotním stavu.

(4) Například služby fyzioterapeutů nehrazené ze zdravotního pojištění.

Zdroj: ČSÚ 2022, Zdravotnické účty ČR 2017–2022

Za **ambulantní zdravotní péči**, včetně stomatologické a rehabilitační, utratily domácnosti v roce 2020 celkovou částku 20,4 miliard Kč, což představuje třetinu z celkových výdajů domácností na zdravotní péči. V porovnání s rokem 2017 vzrostly výdaje o 2 mld. Kč, v meziročním srovnání však došlo k poklesu o 1,3 mld. Kč. Tento pokles je pravděpodobně důsledkem pandemie onemocnění covid-19, kdy zdravotní péče, která nebyla nezbytně nutná, byla odložena. Pouze u stomatologické péče vidíme mezi roky 2019 a 2020 nárůst výdajů domácností o necelých 400 mil. Kč.

Výdaje domácností **na specializovanou ambulantní péči** činily v roce 2020 3,6 mld. Kč, meziročně tak poklesly o pětinu (téměř 900 mil. Kč). Tento druh péče zahrnuje širokou škálu nejrůznějších úhrad – od balíčků nadstandardní péče obvyklých například u gynekologů, služeb nutričních terapeutů, přes centra léčby obezity po centra asistované reprodukce. Spadají sem rovněž dermatologické zákroky nehrazené ze zdravotního pojištění.

Výdaje na **všeobecnou ambulantní léčebnou péči** (zejména péče praktických lékařů pro dospělé a pro děti a dorost) poklesly meziročně také o pětinu (447 mil. Kč). U všeobecné ambulantní péče se jedná, mimo jiné, o výdaje na různá očkování, vyšetření a potvrzení o zdravotním stavu k úrazovému pojištění, k řidičskému, zbrojnímu či zdravotnímu průkazu a v neposlední řadě preventivní vyšetření nehrazená z veřejného zdravotního pojištění.

Za lůžkovou rehabilitační péči, včetně lázeňské, si lidé v roce 2020 připlatili 3,3 miliard korun

V roce 2020 zaplatily české domácnosti kompletně za **rehabilitační péči** 5 mld. Kč, z toho 3,3 mld. Kč připadaly na lůžkovou rehabilitační péči, zbylých 1,7 mld. Kč pak na rehabilitační péči ambulantní. Výdaje za oba druhy rehabilitační péče se tak podílely 8,3 % na celkových přímých výdajích domácností na zdravotní péči. U rehabilitační péče došlo k meziročnímu poklesu výdajů českých domácností o 26 %, u lůžkové rehabilitační péče to bylo dokonce o 34 %. Za poklesem opět zcela jistě stojí covidová pandemie, neboť v roce 2020 byla lázeňská léčba v důsledku celkových omezení značně utlumena. V období 2017–2020 zaplatily české domácnosti za **lůžkovou rehabilitační péči (včetně lázeňské)** celkem 16 mld. Kč

Pro úplnost ještě přidáváme informaci, která se týká výdajů na **lůžkovou léčebnou péči**. V roce 2020 byl v porovnání s předchozím rokem zaznamenán rovněž výrazný pokles, a to o třetinu oproti roku 2019. Celková výše výdajů domácností na tento druh zdravotní péče je poměrně nízká a v roce 2020 činila 1 mld. Kč.